

Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Değişik Demografik Özelliklere Göre Atılganlık Düzeylerinin Araştırılması

Investigation of Assertiveness Level of Students Attending Celal Bayar University College of Physical Education and Sports with Regard to Their Demographic Features

İbrahim ÇAM¹
İlknur YAZICILAR
ÖZÇELİK²
Bayram ÇETİN¹
Melih SALMAN³
Resul ÇEKİN²

¹ Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÇAM,
Yrd. Doç. Dr. Bayram ÇETİN
Celal Bayar Üniversitesi Beden
Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Manisa

² Öğr. Gör. İlknur YAZICILAR
ÖZÇELİK, Yrd. Doç. Dr. Resul
ÇEKİN, Amasya Üniversitesi Eği-
tim Fakültesi Beden Eğitimi ve
Spor Öğretmenliği Bölümü
Amasya

³ Yrd. Doç. Dr. Melih SALMAN-
Aksaray Üniversitesi Beden Eği-
timi ve Spor Yüksekokulu
Aksaray

Geliş Tarihi/Received: 28.05.2010
Kabul Tarihi/Accepted: 10.12.2010

Yazışma Adresi/Correspondence:
Öğr. Gör. İlknur YAZICILAR
ÖZÇELİK, Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve
Spor Öğretmenliği Bölümü
Amasya, TÜRKİYE/TURKEY
ilknur.yazicilar@amasya.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÇAM
Celal Bayar Üniversitesi Beden
Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Manisa, TÜRKİYE/TURKEY
ibrahimcamcbu@hotmail.com

Copyright © 2009 by
Celal Bayar Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET Amaç: Araştırmanın amacı, Celal Bayar Üniversitesi (CBÜ) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda (BESYO) öğrenim gören öğrencilerin atılganlık düzeylerini, demografik özelliklerden cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf düzeyi, spor branşı ve spor yapma yılı değişkenlerine göre incelemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmanın evrenini Celal Bayar Üniversitesi, örneklem grubunu ise 2008–2009 öğretim yılında Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 2. ve 3. sınıflarında öğrenim gören, yaşları 18–26 arasında değişen toplam 122 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların atılganlık düzeylerini belirlemek için Voltan (1980) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Rathus Atılganlık Envanteri”(RAE) kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri hakkındaki bilgiler “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada deneklerden elde edilen verilerin değerlendirilmesi t-testi ve varyans analizleri kullanılarak yapılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin cinsiyetleri ($p=0,69$), yaşları ($p=0,17$), bölümleri ($p=0,12$) açısından atılganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ($p=0,00$), spor branşları ($p=0,00$) ve spor yapma yılları ($p=0,00$) açısından atılganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. **Sonuç:** Araştırma bulgularına göre; çalışmaya katılan öğrencilerin atılganlık düzeylerinin cinsiyet, yaş ve öğrenim gördükleri bölümlere göre değişmediği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin sınıf düzeyine, ilgilendikleri spor branşına ve spor yapma yıllarına göre atılganlık düzeylerinin değiştiği görülmektedir. Spor yılına göre öğrencilerin atılganlık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmasının, bu çalışmanın dikkat çeken bir bulgusu olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Atılganlık, Spor, Cinsiyet.

ABSTRACT Objective: The objective of the investigation was to find out the assertiveness level of students attending Celal Bayar University College of Physical Education and Sports (CBU-CPES) relating to their demographic features such as sex, department, age, class level, sports branch and the year of their experience. **Material and Method:** The sample of the research consisted of 122 students between the ages 18-26 attending to the Celal Bayar University College of Physical Education and Sports studying at 2nd and 3rd grades in the school year 2008-2009. To determine the assertiveness level of students Rathus Assertiveness Inventory adapted by Voltan was used. The demographic features of the students were obtained by using Personal Information Form. The data analysis was carried out by using t-tests and ANOVA. **Results:** It was not found statistically significant differences in the assertiveness scores with regard to their sex ($p=0,69$), age ($p=0,17$) and department ($p=0,12$). On the other hand there was statistically significant differences in the assertiveness scores with regard to their class level ($p=0,00$), sports branches ($p=0,00$) and their year of performance ($p=0,00$). **Conclusion:** Results of the study revealed that assertiveness level of the students doesn't differ according to their sex, age and departments. Also, the level of assertiveness differ according to the students' class level, the sports branch they are interested in and their year of performance. The most prominent conclusion of this research can be stated that there is statistically significant differences in the assertiveness level of the students with regard to their year of experience.

Key Words: Assertiveness, Sports, Sex

BESBD 2010;5(2):46-51

Toplumsal yaşamın temelini, bireyin çevresi ile olan ilişkisi belirler. Birey diğer insanlarla olumlu, uyumlu ilişkiler kurabilmelidir. Özcan, bireyin, ilişkilerinde genelde boyun eğici (pasif), saldırgan (agresif), insanları yönlendirici (manipulatif) ve atılgan olmak üzere dört farklı temel davranış biçimlerinden birini seçerek tepkide bulunduğunu söylemektedir¹.

Atılganlık İngilizce “assertiveness” kavramının karşılığı olarak kullanılır. Bayraktar’ın aktardığına göre Jakubowski ve Lange tarafından atılganlık; kişiler arası ilişkilerin ve etkileşimin sağlıklı olabilmeye olanak tanıyan, başkalarının haklarına saygılı olmayı ve bireyin duygu, inanç ve düşüncelerini doğrudan, içtenlikle ve açıkça anlatımını içeren bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır².

Melntyre ve arkadaşları atılganlığı, kişinin insanlara karşı olumlu tutumlar göstererek, onların haklarını göz önünde bulundurarak kendi görüş ve duygularını ifade etmesinden ortaya çıkan davranış biçimi olarak tanımlamıştır³.

Lazarus atılganlığı, birbirini tamamlayan dört özelliğin oluşturduğu bir davranış biçimi olarak tanımlamış ve bu özellikleri şöyle sıralamıştır:

- “Hayır” diyebilme özelliği,
- İsteyebilme, ricada bulunabilme yeteneği,
- Olumlu ve olumsuz duyguları ifade edebilme yeteneği,
- Bir davranışı başlatabilme, sürdürebilme ve sona erdirebilme yeteneğidir^{4,5,6}.

Kandell ise; atılganlığı kişinin diğerlerinin haklarına tecavüz etmeden istek, ihtiyaç ve temel haklarını rahatça ifade edebilmesi olarak tanımlamıştır².

Atılganlık, bireylerin kendilerini oldukları gibi anlatabilme, olumlu ve olumsuz duygularını iletebilme, kendilerine ters gelen isteklere karşı direnibilme ve karşısındakinden bir istekte bulunabilme gibi becerileri kapsar⁷.

Alberti ve Emmons, üç çeşit davranış biçiminden söz etmişlerdir;

1. Çekingen davranış (nonassertive behavior); kişinin kendi haklarından vazgeçmesi, diğer

bir ifadeyle kişiyi kendi haklarını elde etmekten kaçınmasıdır.

2. Saldırgan davranış (aggressive behavior); kişinin diğer kişilerin haklarını kabul etmemesi, diğerlerinin haklarını reddetmesidir.

3. Atılgan davranış (assertive behavior) ise; kişinin kendi ve diğer kişilerin haklarını kabul etmesidir⁸.

Atılganlıkla özgüven arasında olumlu bir ilişki söz konusudur. Atılganlık özgüveni etkileyebileceği gibi özgüven de atılganlığı etkiler. O halde atılganlık eğitiminin verilmesi bireylerin özgüvenlerini arttıracığı, benlik saygılarını olumlu yönde etkileyeceği için yararlı olabilecektir⁹.

Toplumsal ilişkilerde, bireylerin atılgan davranışlarının desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekir. Atılgan davranışlar sonradan öğrenilebilmektedir. Konunun uzmanları tarafından atılganlık eğitimi verilmektedir.

Bu eğitimde hisleri “ben” cümleleri ile söylemek, iltifat etmek, kabul etmek, doğal davranmak, uyumu olumsuz etkileyen kaygıyı azaltmak, hayır demeyi öğrenmek, soru sorabilmek, her türlü duyguyu ifade edebilmek, sohbeta başlayabilmek, devam ettirebilmek, atılganlığı saldırganlıktan ayırt edebilmek, kişisel hakların bilincine varabilmek ve bunları kabul edip başkalarına aktarabilmek gibi konular işlenebilmektedir¹⁰.

Küçük ve geleneksel toplumlar, toplumsal kontrolün fazla olması ve bireycilik-yarışmacılık yerine itaat ve boyun eğmeyi teşvik eder. Bu nedenlerle toplumsal etkenlerin, bireyin atılganlık düzeyini etkilediği söylenebilir. Özellikle erkek egemen toplumlarda kadınların boyun eğici olması ve çevresindekilere kendini adamasının beklenmesi atılganlıklarını engelleyebilir¹¹.

Spor yapanlar ve yapmayanlar arasında yapılan çalışmalarda spor yapanların spor yapmayanlara göre daha canlı, dışa dönük, daha çalışkan, daha sabırlı, toplumsal ilişki kurmaya daha hazır, yeni bir duruma uyum sağlamalarının daha kolay, duygusal yönden daha dengeli oldukları bulunmuştur. Bir çalışmada beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin diğer bölüm

öğrencilerine göre atılğanlık düzeyleri yüksek bulunmuştur⁵.

Spora katılımın bireyin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özellikleri üzerine olumlu etkisinin gösterildiği çalışmalara ek olarak, çalışmalar, kişiler arası başarılı iletişimde önemli bir özellik olan atılğanlığın, sportif aktivitelere katılan bireylerde yüksek olduğu ve sporcuların sedanterlere oranla atılğanlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir⁵.

Spor yapmanın atılğanlığı geliştirdiği birçok araştırma aracılığı ile ortaya konmuştur.^{3,5,12,13,14,15,16} Bu bilgilerden hareket ederek, spor öğrenimi gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin atılğanlıklarının hangi düzeyde olduğu merak konusudur.

Bu çalışmada, BESYO öğrencilerinin atılğanlık düzeyleri ve bölümler arasındaki atılğanlık farklılıkları ile BESYO öğrencilerinin yaş, cinsiyet, sınıf, spor yapma yılları ve spor branşlarına göre atılğanlık düzeyleri araştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2008–2009 eğitim öğretim yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun (CBÜ-BESYO) 2. ve 3. sınıflarında öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ilgili yüksekokulun antrenörlük, yöneticilik ve öğretmenlik bölümlerinden yaşları 18–26 arasında değişen gönüllü 122 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve “Rathus Atılğanlık Envanteri (RAE)” kullanılmıştır. Deneklerin yaş, cinsiyet, sınıf, spor yapma yılları ve spor branşları ile ilgili bilgi edinmek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Rathus Atılğanlık Envanteri ise, ergen ve yetişkinlere uygulanabilen olumlu ve olumsuz ifadelerden oluşan toplam 30 maddelik bir envanterdir. Yanıtlama 6’lı likert tipi bir ölçek üzerinde yapılmaktadır. Puan aralığı 30–180 arasındadır. Olumlu ve olumsuz ifadelerin toplamı kişinin atılğanlık düzeyini belirle-

mektedir. Çekingenliğe uzanan uç 30 puan, atılğanlığa uzanan uç puan ise 180’dir. Rathus Atılğanlık Envanterinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması Voltan tarafından yapılmıştır. Güvenirlik katsayısı $r=0.92$ olarak geçerlik katsayısı da $r=0.77$ olarak bulunmuştur^{17,18,19}.

Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler SPSS 13.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Katılımcıların atılğanlık puan ortalamalarının, çeşitli demografik özelliklere göre istatistiksel açıdan değişiklik gösterip göstermediğini belirleyebilmek için t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Atılğanlık puanları ortalamaları arasındaki farkların önemli çıkması halinde ortalamalar arası bu farkın kaynağını bulabilmek için Tukey HSD-Post-Hoc testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payı, .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyetine göre atılğanlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Cinsiyet	N	\bar{X}	s.s	t	p
Kız	36	127,19	19,09	0,51	0,69
Erkek	86	125,22	19,52		

Katılımcıların yaşlarına göre atılğanlık puanlarının karşılaştırılması sonucunda, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$; Tablo 2).

Yaş	N	\bar{X}	s.s	F	p
18–20	16	123,13	15,46	1,76	0,17
21–23	73	123,97	19,6		
24–26	33	131,15	19,91		

Araştırmaya katılan öğrencilerin okumakta oldukları bölüme göre atılğanlık puanlarının karşılaştırılması sonucunda yöneticilik bölümünün

atılğanlık puanı diğer iki bölüme göre daha düşük olsa da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$; Tablo 3).

Bölüm	N	\bar{X}	s.s	F	p
Öğretmenlik	39	128,64	17,6	1,74	0,17
Antrenörlük	28	128,89	18,91		
Yöneticilik	55	122,22	20,43		

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre atılğanlık puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,01$). İkinci sınıf öğrencilerinin atılğanlık puanları; üçüncü sınıf öğrencilerinin atılğanlık puanlarından daha düşük ortalamaya sahiptir. Analiz sonuçlarına göre, ikinci sınıf öğrencilerinin orta düzeyde atılğanlık özelliğine sahip olduğu; üçüncü sınıf öğrencilerinin ise yüksek düzeyde atılğanlık ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Sınıf	N	\bar{X}	s.s	t	p
İkinci sınıf	47	115,79	16,73	-4,94	0,00
Üçüncü sınıf	75	132,68	18,27		

Katılımcıların yaptıkları spor branşına göre atılğanlık puanları ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,01$). Analiz sonuçlarına göre bireysel spor yapan öğrencilerin atılğanlık düzeyleri orta düzeyde, takım sporları yapan öğrencilerin ise yüksek düzeyde çıkmıştır (Tablo 5).

Spor branşı	N	\bar{X}	s.s	t	p
Bireysel sporlar	52	118,13	16,77	-4,08	0,00
Takım sporları	70	131,5	19,25		

Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yapma yıllarına göre atılğanlık puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Buna göre spor geçmişi 1–5 yıl olan öğrencilerle spor geçmişi 11–15 yıl olan öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,01$).

Spor yılı	N	\bar{X}	s.s	F	p
1–5 yıl	35	115,26	18,26	8,38	0,00
6–10 yıl	40	128,7	17,4		
11–15 yıl	47	131,19	18,95		

TARTIŞMA VE SONUÇ

Atılğanlık konusunda 1980 yılından sonra Türkiye’de araştırma yapılmaya başlanmıştır. Psiko-sosyal alanda bu konuda çok sayıda tez ve makaleye rastlansa da spor alanında henüz daha yeterli araştırma yoktur. Bu çalışmayla CBÜ-BESYO öğrencilerinin atılğanlıkları araştırılarak benzer çalışmalara örnek olacağı düşünülmektedir.

Tablo1 incelendiğinde BESYO öğrencilerinin cinsiyet açısından atılğanlık düzeylerinde istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Her iki grup öğrencilerin atılğanlıkları orta düzeyde bulunmuştur. Cinsiyet ve atılğanlık ilişkisi açısından benzer çalışmalar Ersen¹², Efe¹³, Adalı³, Tegin¹⁴, Erşan⁵ tarafından yapılmış ve çalışmamızı destekler nitelikte sonuçlar bulunmuştur.

Tablo 2’ye bakıldığında 24 yaş ve üstü öğrencilerinin üst düzeyde atılğan, 23 yaş ve altı öğrencilerinin orta düzeyde atılğan bulunmasına rağmen yaş grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Benzer bir çalışmada Erşan ve ark.; 21 yaşından büyük öğrencilerdeki atılğanlık düzeyini 21 yaşından küçük öğrencilerden daha yüksek, fakat istatistiksel yönden anlamsız bulmuşlardır⁵. Fark bulunmaması, öğrencilerin tümünün spor yapıyor olmasından ve yaşlarının birbirine yakın olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 3 e göre; BESYO'nun Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği bölümleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak yöneticilik bölümünün atılgnlık puanı diğer iki bölüme göre daha düşük bulunmuştur. Antrenörlük eğitimi bölümü öğrencilerinin atılgnlık puanları diğer bölümlerin ve BESYO öğrencilerinin atılgnlık puanı ortalaması olan 125,8 den yüksek olmasına rağmen, 128,89 puanla ancak "orta düzeyde atılgnlık" özelliği göstermektedirler.

Tablo 4 incelendiğinde; ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin atılgnlıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.01$). Bu farkın neden ortaya çıktığını açıklayacak herhangi bir veri yoktur. Bu farklılığın nereden kaynaklandığını belirlemek, yeni bir çalışmayı gerektirmektedir.

Tablo 5 e göre; takım sporlarıyla uğraşan BESYO öğrencileriyle bireysel sporla uğraşan BESYO öğrencilerinin atılgn davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.01$).

Atılgnlık düzeyinin spor branşına ilişkisini inceleyen çalışmalarda genellikle takım sporu yapan öğrenciler lehine anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır¹⁴. Menteş¹⁴ lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada aynı sonucu bulurken, Efe¹³ ve Erşan⁵ arkadaşları ile yaptığı çalışmada anlamlı olmakla birlikte, takım sporları ile uğraşanların atılgnlık puanlarını, bireysel spor yapanlarından daha yüksek bulmuşlardır. Araştırmalardan elde edilen bu sonuçlar, genel olarak çalışmamızın bu sonucunu destekler niteliktedir.

Tablo 6 ya göre; 1-5 yıl arasında spor yapan BESYO öğrencilerinin puanı ile 6-10 ve 11-15 yıl arasında spor yapan BESYO öğrencilerinin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur($p<0.00$). Fark, uzun süre spor yapanların lehinedir. Tablo 6 incelendiğinde, istatistiksel bulgular spor yapma yılı arttıkça atılgnlık puanlarının da arttığını göstermektedir. Bu sonucun çalışmamızın dikkat çeken bir bulgusu olduğu söylenebilir. Kendini ifade edebilme ve diğer insanlarla iletişim kurmada önemli bir vasıta olarak görülen spor, bireyin sosyal becerilerinin gelişme-

sine yol açmasında da etkilidir. Sporun bireysel ve toplumsal etkileri göz önüne alındığında, sporla atılgnlığın yakın bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir²⁰. Kırımoğlu²⁰ badmintoncularla yaptığı bir çalışmada; atılgnlık düzeyleri yaş ve spor yaş bakımından incelendiğinde, yaşlar arasında anlamlı fark tespit edildiğini, spor yaşları arasında anlamlı bir fark tespit edilmediğini rapor etmiştir. Araştırmada spor yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasına rağmen spor yaşı 3 yıl olan sporcuların atılgnlık puanları, spor yaşı 1 yıl olan sporcuların atılgnlık puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Kırımoğlu²⁰ bu sonuca göre, yaş ve spor yaşının artmasının atılgnlık düzeyini olumlu derecede etkileyebileceğini belirtmiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar, genel olarak çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir. Spor yapma yılı arttıkça atılgnlık puanlarının yükselmesinin nedeni, yaşın ve spor ortamında deneyimin artmasına bağlı olarak kişisel güvenin de artmasından kaynaklanıyor olabilir. Atılgnlıkla ilgili araştırmaların artmasının spor yapma yılı ile olan ilişkisini daha iyi ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Celal Bayar Üniversitesinin BESYO öğrencilerinin atılgnlık puanları ortalaması 125,8 bulunmuştur ve orta düzeyde atılgnlık özellikleri göstermektedirler. Diğer üniversitelerin yüksek okullarının ve fakültelerinin öğrencileriyle karşılaştırmalı yeni atılgnlık çalışmalarının yapılması yararlı olacağı düşünülmektedir.

Özelikle gençlerin atılgnlıklarının geliştirilmesi için atılgnlık eğitiminden yararlanıldığı gibi spor eğitiminden de yararlanmak gerekir. Atılgn davranışları geliştirmek için spordan yararlanılabırsa takım sporlarının tercih edilmesi önerilmektedir.

Okullarda beden eğitimi derslerinin haftalık ders saatlerinin artırılması, sporun sevilip yaygınlaşmasına katkısı olacağı gibi atılgnlığın gelişmesine de katkısı olacaktır. Öğrencilerin daha çok spor yapmalarını sağlamak için mülki amirlerin, belediyelerin, okul idarecilerinin, kulüpler ve velilerin ortak çalışmalar yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Özcan, A. Hasta hemşire ilişkisi ve iletişim. İzmir: Saray Kitapevi; 1996.
2. Bayraktar, G. Güreşçilerin psikolojik ihtiyaçları ile atılmanlık düzeylerinin bireysel başarılarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2007.
3. Adalı F. M. 14 – 18 Yaş kız ve erkek basketbolcuların atılmanlık ile sürekli kaygı düzeylerinin sosyodemografik yapılarına göre karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi; 2006.
4. Saruhan, N. Ankara il merkezinde lise son sınıfa devam eden öğrencilerin atılmanlıkları ile ana ve baba tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi; 1996.
5. Erşan E.E, Doğan O, Doğan S. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik açıdan değerlendirilmesi. Cumhuriyet Tıp Derg. 2009; 31: 231–238
6. Kaya, Z. Meslek lisesi öğrencilerinin atılmanlık ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi; 2001.
7. Voltan N. Rathus atılmanlık envanterinin hacettepe üniversitesi öğrencilerine uygulanması ve elde edilen bulgular. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg.1981; 4.
8. Alberti R, Emmons M. Atılmanlık: Kendinize yatırım yapın!. Çeviren: Katlan, S. Ankara: HYB Yayıncılık; 2002.
9. Whirter, MJ. Ergen ve çocukla iletişim. Çeviren: Voltan N. Ankara: US-A Yayıncılık; 1985.
10. Erkal, M. Sosyolojik açıdan spor. Ankara: Mili Eğitim Basımevi; 1990.
11. Üstün, B. Hemşirelerin atılmanlık ve tükenmişlik düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 1995.
12. Ersan, E, Doğan, O. Cumhuriyet üniversitesi besyo öğrencilerinde atılmanlık ve saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Antalya: 7. Spor Bilimleri Kongresi; 2002.
13. Efe, M. 14–16 Yaş grubu bireylerde spor çalışmalarının sosyal yetkinlik beklentisi ve atılmanlık üzerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi; 2007.
14. Menteş, A. Lise öğrencilerinin atılmanlık düzeyine sporun etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2007.
15. Tatlı, İ. Spor kulüplerinde spor yapan ve yapmayan orta öğretim öğrencilerinin atılmanlık düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: , Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2004.
16. Yıldırım, C. Niğde ilinde orta öğretimde okuyan lisanlı sporcular ile spor yapmayanların atılmanlık, yalnızlık, depresyon ve akademik başarıları. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2004.
17. Voltan, N. Rathus atılmanlık envanteri geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Psikoloji Derg. 1980; 10: 23–25.
18. Voltan, N. Rathus atılmanlık envanteri el kitabı. Ankara; 1980.
19. Efe, M, Öztürk, F, Koparan, Ş. Bursa ilindeki faal futbol hakemlerinin problem çözme ve atılmanlık düzeylerinin belirlenmesi. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2008; VI, (2); 49–58.
20. KIRIMOĞLU H. Türkiye 13 yaş altı badminton şampiyonasına katılan sporcu öğrenciler ile sporcu olmayan öğrencilerin atılmanlık düzeylerinin karşılaştırılması. S.Ü. BES Bilim Dergisi, 2008 Cilt 10, Sayı 2, 1–9